

DVOŘÁK

Symfonie č. 6

D dur

Symphony No. 6

D major

Symphonie Nr. 6

D-Dur

op. 60

K vydání připravil /

Edited by / Herausgegeben von

František Bartoš

Bärenreiter Kassel · Basel · London · New York · Praha

TP 506

PŘEDMLUVA

Bez mála před padesáti lety bylo v roce 1955 publikací Symfonie č. 9 e moll zahájeno první souborné kritické vydání díla Antonína Dvořáka. U zrodu edičního projektu stál Dvořákův životopisec a propagátor jeho díla ing. Otakar Šourek (1883–1956). Ten kolem sebe shromáždil kruh zanícených, věci oddaných mladších spolupracovníků, z nichž byla ustavena Komise pro vydávání děl Antonína Dvořáka. Jejím předsedou se stal skladatel a hudební publicista František Bartoš (1905–1973) a vedoucím redaktorem skladatel Jan Hanuš (1915), dále sem patřili muzikolog a skladatel Jiří Berkovec (1922), muzikolog, skladatel a dirigent Jarmil Burghauser (1921–1997), Antonín Čubr, Ladislav Láska, Antonín Pokorný a Karel Šolc. Po Bartošově úmrtí převzal vedení projektu na více než dvacet let zet' Otakara Šourka a autor *Thematického katalogu* děl Antonína Dvořáka (Praha 1960 a 1996, zaužívaná zkratka B) Jarmil Burghauser.

Souborné kritické vydání díla velkého skladatele byl úkol, před kterým tehdy stála česká muzikologie prakticky poprvé. S výjimkou Františka Bartoše, který se předtím zabýval vydáváním děl Bedřicha Smetany, neměli členové komise předchozí ediční průpravu, a nebyli to většinou ani klasicky školení muzikologové, působící na univerzitní či akademické půdě. Projekt byl navíc zahájen v krajně nepříznivé době, v nejtvrdějších letech totalitního komunistického režimu. Připomenout je třeba i okolnost, že skladatelova pozůstalost, tzn. velká většina jeho notových autografů, byla až do roku 1980 v držení dědiců a badatelsky přístupná jenom v omezené míře.

O to větší uznání zasluhuje výkon, který členové Komise nakonec odvedli. Institucionální zázemí jejich práce bylo posléze zabezpečeno tak, že nositelem souborného vydání se stala Společnost Antonína Dvořáka v Praze a vydávání jednotlivých svazků se ujal tehdy mono-

polní Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKLHU), přeměněné počátkem 60. let ve Státní hudební vydavatelství (SHV) a později ve vydavatelství Editio Supraphon Praha. Samotná Komise pak pracovala přímo pod záštitou vlády resp. Ministerstva školství a kultury tehdejší Československé (socialistické) republiky. Během několika málo let se takto podařilo v rychlém sledu vydat většinu Dvořákových děl instrumentálních, díla písňová a sborová a některé velké partitury kantátové, oratorní a operní.

Zpomalení a obtíže se začaly projevat v 80. letech a zesílily v první polovině 90. let minulého století. Změna politických poměrů po listopadu 1989 a následně problémy kolem privatizace posledně jmenovaného vydavatelství měly za následek dočasné ochromení edičních aktivit. Zároveň vyvstal naléhavě problém generační. Členové původní vydavatelské komise postupně odcházeli a zdálo se, že nejsou připraveni nástupci. Ve stejné době začali někteří zahraniční badatelé i výkonní umělci upozorňovat na to, že dosavadní dvořákovská edice už ve svém založení nevyhovuje současným náročným standardům a potřebám.

Nové souborné vydání děl Antonína Dvořáka, jež po několikaleté přípravné fázi zahajuje o půlstoletí později v roce 100. výročí skladatelova úmrtí, si bere za vzor srovnatelné velké projekty mezinárodní a opírá se o rozsáhlejší okruh primárních a sekundárních pramenů, než tomu bylo předtím. Přetisk souboru devíti symfonií v podobě, v jaké vyšly v rámci prvního souborného vydání, nicméně manifestuje nejenom hold Antonínu Dvořákoví – symfonikovi, ale zároveň také respekt před edičním počinem předchůdců i vědomí badatelské kontinuity, bez níž by veškeré přítomné i budoucí snažení mělo mnohem menší šanci na úspěch.

ÚVOD

Symfonie č. 6 patří jednoznačně k dílům Dvořákovy tvůrčí zralosti. Bývá obvykle považována za jeden z typických projevů autorova „slovanského“ období, a to bez ohledu na fakt, že podnět k její kompozici vzešel patrně z Vídně. Na koncertě konaném 16. listopadu 1879 provedli totiž Vídeňští filharmonikové s dirigentem Hansem Richterem s velkým úspěchem Dvořákovu *Slovanskou rhapsodii* As dur op. 45 č. 3. Bylo to první provedení Dvořákovy orchestrálního díla na vídeňské půdě. Při této příležitosti navázal skladatel osobní přátelský kontakt s dirigentem – jenž se pak v následujících desetiletích velmi zasloužil o provozování a propagaci jeho díla – a podle tvrzení Otakara Šourka slíbil tehdy jemu i jeho orchestru napsat pro následující sezónu novou symfonii. Symfonie D dur byla zkomponována na sklonku léta roku 1880. Souvislý náčrt je datován mezi 27. srpnem a 20. zářím 1880, vypracování partitury proběhlo v rychlém sledu od 21. září do 3. října, od 4. do 6. října, od 6. do 8. nebo 9. října (konec 3. věty není datován) a od 9. do 15. října 1880. Autografní partitura je dnes uložena pod inventárním číslem 1473 v Českém muzeu hudby – Muzeu Antonína Dvořáka v Praze, zatímco náčrt i první nedatované skici se stále nacházejí v soukromém vlastnictví rodiny Kozánků v Kyjově na Moravě. Vzápětí po dokončení partitury symfonie byl pořízen její opis (dnes nezvěstný) a zepsány hlasy (rovněž nezvěstné) pro plánovanou vídeňskou premiéru. Ta se však z různých důvodů na podzim roku 1880 neuskutečnila, a tak k prvním provedení díla došlo až 25. března 1881 na koncertě Akademického čtenářského spolku v Praze na Žofíně. Pod názvem Filharmonie zde účinkovaly spojené orchestry českého a německého divadla a dirigentem byl kapelník českého divadla Adolf Čech. Další provedení se konala 22. dubna a 15. května 1882 v Londýně za řízení Augusta Manne resp. Hanse Richtera a záhy poté bylo dílo uvedeno v řadě německých měst, ve Vídni a v

Budapešti a také na americkém kontinentě v New Yorku.

Tou dobou již byly k dispozici tištěné notové materiály. Symfonie č. 6 byla první z Dvořákových symfonií, která vyšla tiskem, a proto také byla dlouho uváděna jako jeho symfonie „číslo 1“. Partituru, hlasy a čtyřruční klavírní výtah, jehož autorem byl pravděpodobně Dvořákův přítel a spolupracovník Josef Zubatý, vydal nakladatel Fritz Simrock v Berlíně v lednu roku 1882. První tisk obsahuje dedikaci dirigentu Hansu Richterovi, která v autografní partitурě chybí.

V rámci prvního souborného vydání Dvořákových děl vyšla tato symfonie poprvé v roce 1957. Editor František Bartoš měl k dispozici autografní partituru – z níž s velkou pravděpodobností dirigoval Adolf Čech při premiéře a jež potom sloužila prokazatelně jako notorytecká předloha – a výše zmíněný první tisk. Zásadu „verze poslední ruky“ použil k odůvodnění poměrně závažného zásahu, jímž je zrušení repetice prvního dílu v první větě. Odvolával se přitom na dodnes dochované exemplář Simrockova tisku, uložený v Archivu České filharmonie v Praze pod inventárním číslem 42, v němž je na příslušném místě vepsán Dvořákovou rukou pokyn „jednou pro vždy bez repetice“. Podle glosy hudebního kritika Josefa Bolešky na téže stránce partitury pochází tento záznam z roku 1891.

Z pohledu současné ediční praxe a edičních zásad nového souborného vydání se pramená situace této symfonie jeví jako vcelku jasná a přehledná a na rozdíl od jiných srovnatelných Dvořákových děl nestaví editory před zvláště obtížná a těžko řešitelná rozhodnutí. Z autografní partitury lze zřetelně vyčíst jak skladatelovu intenci v ohledu notového zápisu, tak také následné redakční zásahy a úpravy korektora Simrockovy firmy Roberta Kellera. Lze rozpoznat i celkovou tendenci, jakou tyto úpravy sledovaly a porovnat ji s dalšími partiturami Dvořáka i jiných autorů, které během

let prošly jeho rukama. Patrně jediným a nijak zvlášť překvapivým nebo nezvyklým problémem zůstává fakt, že samotný první tisk reprezentuje ještě další podobu notového zápisu, která sice v hlavních obrysech respektuje Kellerovu korekturu, ale přitom se od ní opět v řadě detailů odlišuje. Odpověď na otázku, jakými cestami se k tomuto výslednému řešení dospělo a zejména do jaké míry je lze považovat za autorizované, zůstává otevřena potud, že ve výčtu pramenů chybí ještě jeden důle-

žitý spojovací článek v podobě skladatelem kontrolovaných a schválených korekturních obtahů. Prameny tohoto typu, které se z 19. století dochovaly spíše náhodně a výjimečně, nejsou zatím v případě Antonína Dvořáka doloženy pro žádné z jeho tiskem vydaných děl a editoři nového souborného vydání se zřejmě budou muset s jejich absencí smířit.

Jarmila Gabrielová

PREFACE

In 1955, almost half a century ago, the first complete scholarly-critical edition of the works of Antonín Dvořák was launched with the publication of the Symphony No. 9 in E minor. The initiator of the project was Otakar Šourek (1883–1956), the author of a Dvořák biography and an ardent champion of his music. Šourek drew together a circle of young and enthusiastic co-workers that later grew to become the Commission for the Publication of the Works of Antonín Dvořák. The Commission's chairman was the composer and musical journalist František Bartoš (1905–1973), its editor-in-chief the composer Jan Hanuš (* 1915). Also involved in the project were the musicologist and composer Jiří Berkovec (* 1922), the musicologist, composer, and conductor Jarmil Burghauser (1921–1997), Antonín Čubr, Ladislav Láska, Antonín Pokorný, and Karel Šolc. After Bartoš's death, the project continued for more than twenty years under the leadership of Jarmil Burghauser, the son-in-law of Otakar Šourek and the author of a thematic catalogue of Dvořák's music (Prague, 1960, 2/1996; hereinafter "B").

This was the first time that Czech musicology faced the challenge of publishing a complete scholarly-critical edition of the works of a great composer. With the sole exception of František Bartoš, who had been previously occupied with the publication of Bedřich Smetana's works, none of the members of the Commission had any editorial experience; most were not even musicologists with an appropriate academic or university background. Furthermore, the project was launched at a most unpropitious moment – the severest years of the totalitarian communist régime. It should also be recalled that Dvořák's posthumous estate, including the bulk of his autograph scores, remained in the possession of his heirs until 1980 and was thus only partly available for scholarly scrutiny.

Viewed in this light, the work that the members of the Commission accomplished is all the more deserving of admiration. Finally, an institutional framework was created when the sponsorship of the edition passed to the Antonín Dvořák Society in Prague. The volumes

were issued by the state publishing monopoly, the Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (State Publishing House for Belles Lettres, Music, and Art, or “SNKLHU”), which was transformed in the early 1960s to the Státní hudební vydavatelství (State Music Publishing House, or “SHV”) and finally to Editio Supraphon Praha. The Commission itself thus worked under the direct auspices of the government, or more specifically the Ministry of Education and Culture, of what was then the (socialist) Republic of Czechoslovakia. In a matter of a few years it was able to issue, in rapid succession, the bulk of Dvořák’s instrumental works, lieder, and choral music, as well as a number of large-scale cantatas, oratorios, and operas.

A number of problems and delays arose in the 1980s, and the situation reached a head during the first half of the 1990s. The political transformations in the post-1989 era, and the resultant difficulties associated with the privatization of the above-mentioned publishing house, brought the editorial activities virtually to a standstill. Another problem was related to

the change of generation: one by one the members of the original Editorial Commission stepped down, and it seemed as if no successors would be forthcoming. At the same time, several foreign scholars and artists drew attention to the fact that, in its basic principles, the previous Dvořák edition did not meet the high standards and requirements of the present day.

The New Complete Edition of the Works of Antonín Dvořák has completed a preparatory phase of many years’ duration and will begin publication to mark the first centenary of the composer’s death. Taking comparable international projects as its guide, it draws on a larger body of primary and secondary sources than was previously the case. The present reissue of the nine symphonies in the form in which they were published in the first complete edition is more than just a tribute to Dvořák the symphonist: it is also an expression of respect for the editorial achievements of its predecessors and manifests an awareness of scholarly continuity, without which all our present and future efforts would have far fewer chances of success.

INTRODUCTION

The Sixth Symphony marked the advent of Dvořák’s artistic maturity. It is commonly viewed as a typical outgrowth of his “Slavic” period, regardless of the fact that the impetus that led to its composition probably came from Vienna. On November 16, 1879, the Vienna Philharmonic, under the baton of Hans Richter, played Dvořák’s *Slavonic Rhapsody* in A-flat major, op. 45 no. 3, with rousing success. This was the first performance of a Dvořák orchestral work in Vienna, and the composer took the opportunity to establish friendly relations

with the conductor, who proved signally important in the performance and dissemination of his music in the years that followed. Otakar Šourek surmises that Dvořák promised Richter and his orchestra to write a new symphony for the next season. The Symphony in D major was composed in late 1880, the continuity draft being dated from August 27 to September 20 of that year. The score was then worked out in rapid succession from September 21 to October 3, from October 4 to October 6, from October 6 to October 8 or 9 (the end of the third

movement is undated), and from October 9 to October 15, 1880. Today the autograph score is located in the holdings of the Czech Museum of Music – Antonín Dvořák Museum in Prague (inventory no. 1473), while the draft and the undated initial sketches remain in the private collection of the Kozánek family in the Moravian town of Kyjov. Shortly after the score was completed, a manuscript copy (now lost) and a set of parts (also lost) were prepared for the projected première in Vienna. For various reasons this première, scheduled for autumn 1880, never came about. The first performance had to wait until March 25, 1881, when the symphony was given at a concert of the Academic Reading Society on Sophie Island, Prague; Adolf Čech, the music director of the Czech Theater, conducted the “Philharmonic”, this being the combined orchestras of the Czech and German theaters. Other performances took place in London on April 22 and May 15, 1882, conducted respectively by August Manns and Hans Richter. Shortly thereafter the symphony was given in various cities in Germany and in Vienna, Budapest, and even New York.

By this time performance material for the Sixth Symphony was already available in print. This was the first of Dvořák’s symphonies to be published, and it was accordingly long known as his Symphony “Number 1”. The full score, instrumental parts, and a reduction for piano four-hands most probably prepared by Dvořák’s friend and employee, Josef Zubatý, were issued by Fritz Simrock, Berlin, in January 1882. The first edition contains a dedication to the conductor Hans Richter that is not found in the autograph.

The Symphony in D major was published in 1957, when it appeared in the old complete edition. The editor, František Bartoš, had access to the autograph score and the above-mentioned first edition. There is every possibility that the autograph score was used by Adolf Čech at the première performance, and it is known to have served as the model for the engraver. Bartoš drew on the principle of the “definitive version” to justify a relatively

serious intervention: the deletion of the repeat of the first section in movement 1. He explained his decision by referring to a copy of the first Simrock edition that has survived to the present day in the archive of the Czech Philharmonic, Prague (inventory no. 42). This copy contains, in the relevant passage, an annotation in Dvořák’s hand that reads: “once and for all no repeat” (“jednou pro vždy bez repetice”). According to a gloss added on the same page by the music critic Josef Boleška, the annotation dates from 1891.

From the vantage point of modern-day editorial practice and the editorial principles of the new complete edition, the state of the sources for the D major Symphony is, on the whole, simple and straightforward. In contrast to similar works by Dvořák, such editorial decisions as had to be made were neither particularly complex nor far-reaching. The autograph score unambiguously presents Dvořák’s intentions in musical notation; even the editorial interventions and retouchings carried out by Simrock’s subeditor, Robert Keller, are plain and lucid. The overall drift of Keller’s interventions is easy to follow: they invite comparison with further works by Dvořák and others that passed through his hands over the years. The only problem, though hardly a surprising or unusual one, is the fact that the actual first edition contains further alternative readings which, though consistent in the main with Keller’s markings, depart from them in a number of details. The question of how these final results came about – and especially the extent to which they bear Dvořák’s authorial sanction – remains unanswered since an important link in the list of sources is missing: the proof sheets corrected and approved by the composer. Nineteenth-century sources of this sort only survive exceptionally and accidentally, if at all, and none are known to exist for Dvořák’s printed editions – a fact with which the editors of the new complete edition will have to come to terms.

Jarmila Gabrielová
(translated by J. Bradford Robinson)

VORWORT

Im Jahre 1955, also vor nahezu einem halben Jahrhundert, wurde mit der Veröffentlichung der Symphonie Nr. 9 e-Moll die Herausgabe der ersten kritischen Gesamtausgabe der Werke Antonín Dvořáks eingeleitet. Der Initiator des Editionsprojektes war Otakar Šourek (1883 bis 1956), Dvořák-Biograph und eifriger Anhänger seiner Musik. Er sammelte um sich einen Kreis junger, enthusiastischer Mitarbeiter, aus denen die Kommission für die Herausgabe der Werke Antonín Dvořáks gebildet wurde. Der Vorsitzende dieser Kommission wurde der Komponist und Musikpublizist František Bartoš (1905–1973), leitender Redakteur der Komponist Jan Hanuš (1915). Weitere Mitarbeiter waren der Musikwissenschaftler und Komponist Jiří Berkovec (1922), der Musikwissenschaftler, Komponist und Dirigent Jarmil Burghauser (1921–1997) sowie Antonín Čubr, Ladislav Láska, Antonín Pokorný und Karel Šolc. Nach Bartošs Tod übernahm für mehr als zwanzig Jahre Jarmil Burghauser die Leitung des Projektes. Er war der Schwiegersohn Otakar Šoureks und Autor des *Thematischen Verzeichnisses* der Werke Antonín Dvořáks (Prag 1960 und 1996, verwendete Abkürzung „B“).

Die tschechische Musikwissenschaft stand damals zum ersten Mal vor der Aufgabe, eine kritische Gesamtausgabe der Werke eines großen Komponisten herauszugeben. Mit Ausnahme von František Bartoš, der sich zuvor mit der Herausgabe von Bedřich Smetanas Werken beschäftigte, verfügte keines der Kommissionsmitglieder über Editionserfahrung, darüber hinaus handelte es sich zum großen Teil noch nicht einmal um Musikwissenschaftler mit entsprechendem akademisch-universitärem Hintergrund. Zudem begann das Projekt in einer äußerst ungünstigen Zeit – den härtesten Jahren des totalitären kommunistischen Regimes. Es muss auch daran erinnert werden, dass Dvořáks Nachlass, das heißt der Großteil seiner Notenautographie, bis 1980 im Besitz der

Erben war und somit nur begrenzt der Wissenschaft zur Verfügung stand.

Um so höher ist die Arbeit zu schätzen, die die Kommissionsmitglieder geleistet haben. Mit Übernahme der Trägerschaft an der Gesamtausgabe durch die Antonín Dvořák-Gesellschaft in Prag wurden schließlich die institutionellen Rahmenbedingungen der Arbeit geschaffen. Die einzelnen Bände wurden vom damaligen Monopolisten, dem Staatlichen Verlag für schöne Literatur, Musik und Kunst (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění – SNKLHU) herausgegeben, welcher zu Beginn der sechziger Jahre in den Staatlichen Musikverlag (Státní hudební vydavatelství – SHV) und schließlich in die Editio Supraphon Praha umgewandelt wurde. Die Kommission selbst arbeitete somit unter der direkten Schirmherrschaft der Regierung, beziehungsweise des Ministeriums für Schule und Kultur der damaligen Tschechoslowakischen (sozialistischen) Republik. Im Laufe weniger Jahre gelang es in schneller Folge, die Mehrzahl von Dvořáks Instrumental-, Lied- und Chorwerken sowie einige große Kantaten, Oratorien und Opern herauszugeben.

Gewisse Probleme und Verzögerungen ergaben sich in den achtziger Jahren des letzten Jahrhunderts, und in der ersten Hälfte der neunziger Jahre verschärfte sich die Situation. Die politischen Veränderungen nach 1989 und die daraus folgenden Schwierigkeiten rund um die Privatisierung des zuletzt genannten Verlages führten nahezu zum Stillstand der Editionsaktivitäten. Hinzu kam ein Generationsproblem; die Mitglieder der ursprünglichen Herausgeberkommission traten sukzessive ab, und es hatte den Anschein, dass keine Nachfolger bereitstehen. Gleichzeitig machten einige ausländische Wissenschaftler und Künstler darauf aufmerksam, dass die bisherige Dvořák-Edition in ihren Grundlagen nicht mehr den aktuellen, anspruchsvollen Standards und Bedürfnissen entspricht.

Die neue Gesamtausgabe der Werke Antonín Dvořáks, die nach einer mehrjährigen Vorbereitungsphase zum hundertsten Todestag des Komponisten zu erscheinen beginnt, hat sich vergleichbare internationale Projekte zum Vorbild genommen und greift auf eine größere Menge Primär- und Sekundärquellen zurück als es bisher der Fall war. Der Nachdruck der neun Symphonien, so wie sie bereits in der

ersten Gesamtausgabe erschienen sind, soll nicht nur eine Huldigung an den Symphoniker Antonín Dvořák sein, sondern ist gleichzeitig Ausdruck des Respekts vor der Editionsleistung der Vorgänger und manifestiert das Bewusstsein für wissenschaftliche Kontinuität, ohne die alle gegenwärtigen und zukünftigen Bemühungen weitaus geringere Erfolgschancen hätten.

EINLEITUNG

Mit der Symphonie Nr. 6 erreicht Antonín Dvořák kompositorische Reife. Sie wird gemeinhin als ein typischer Ausdruck seiner „slawischen“ Phase angesehen, ohne Rücksicht auf die Tatsache, dass der Impuls ihrer Entstehung vermutlich aus Wien kam. Am 16. November 1879 spielten die Wiener Philharmoniker unter dem Dirigenten Hans Richter mit großem Erfolg Dvořáks *Slawische Rhapsodie* As-Dur op. 45/3. Es handelte sich dabei um die erste Aufführung eines Orchesterwerkes von Dvořák in Wien. Bei dieser Gelegenheit knüpfte der Komponist freundschaftlichen Kontakt mit dem Dirigenten, der sich in den folgenden Jahrzehnten große Verdienste um die Aufführung und Verbreitung von Dvořáks Werken erwarb. Otakar Šourek vermutet, dass Dvořák damals versprach, Richter und seinem Orchester für die folgende Saison eine neue Symphonie zu schreiben. Die Symphonie D-Dur wurde Ende des Jahres 1880 komponiert. Die Verlaufsskizze ist auf den Zeitraum vom 27. August bis 20. September datiert. Die Ausarbeitung der Partitur erfolgte dann in schneller Folge vom 21. September bis 3. Oktober (1. Satz), 4. bis 6. Oktober (2. Satz), 6. bis 8. bzw. 9. Oktober (das Ende des 3. Satzes ist nicht datiert) und 9. bis 15. Oktober (4. Satz) 1880. Die autographe Partitur befindet sich heute in den

Beständen des Tschechischen Museums der Musik – Antonín Dvořák-Museum in Prag (Inventarnummer 1473), während der Entwurf und die ersten undatierten Skizzen sich nach wie vor im Privatbesitz der Familie Kozánek im mährischen Kyjov befinden. Kurz nach der Fertigstellung der Partitur wurden eine Abschrift (heute verschollen) sowie die Stimmen (ebenfalls verschollen) für die geplante Wiener Aufführung angefertigt. Zu dieser Premiere ist es aus verschiedenen Gründen im Herbst 1880 nicht gekommen. Die Uraufführung erfolgte erst am 25. März 1881 anlässlich des Konzertes der Akademischen Leservereinigung auf der Prager Sophieninsel. Aufgeführt wurde die Symphonie von den als „Philharmonie“ auftretenden vereinigten Orchestern des tschechischen und deutschen Theaters unter der Leitung von Adolf Čech, dem Kapellmeister des tschechischen Theaters. Weitere Aufführungen fanden am 22. April und 15. Mai 1882 in London unter der Leitung August Manns' bzw. Hans Richters statt. Kurz darauf wurde das Werk in verschiedenen deutschen Städten sowie in Wien, Budapest und auch in New York gespielt.

Zu dieser Zeit standen bereits gedruckte Materialien zur Verfügung. Die Symphonie Nr. 6 war Dvořáks erste Symphonie, die im Druck

erschien. Deshalb wurde sie lange Zeit als seine Symphonie „Nummer 1“ geführt. Die Partitur, die Stimmen und der vierhändige Klavierauszug, der höchstwahrscheinlich von Dvořáks Freund und Mitarbeiter Josef Zubatý bearbeitet wurde, gab der Verleger Fritz Simrock im Januar 1882 in Berlin heraus. Der Erstdruck enthält eine Widmung an den Dirigenten Hans Richter, die im Autograph fehlt.

Im Rahmen der ersten Gesamtausgabe der Werke Antonín Dvořáks erschien diese Symphonie erstmals im Jahr 1957. Dem Herausgeber František Bartoš standen das Autograph und der eben erwähnte Erstdruck zur Verfügung. Die autographe Partitur war mit allergrößter Wahrscheinlichkeit die Grundlage der Uraufführung durch Adolf Čech, nachweislich diente sie als Stichvorlage. Mit dem Grundsatz „Fassung letzter Hand“ begründete Bartoš einen relativ schwerwiegenden Eingriff – die Streichung der Wiederholung des ersten Teils im ersten Satz. Er berief sich dabei auf das bis heute erhaltene Exemplar des bei Simrock erschienenen Erstdrucks, das im Archiv der Tschechischen Philharmonie in Prag aufbewahrt wird (Inventarnummer 42). An der betreffenden Stelle findet sich die handschriftliche Anweisung von Dvořák „ein für alle Mal ohne Wiederholung“ („jednou pro vždy bez repetic“). Nach einer Glosse des Musikkritikers Josef Boleška auf derselben Seite der Partitur datiert diese Notiz aus dem Jahre 1891.

Aus der Sicht der heutigen Editionspraxis und der Editionsgrundsätze der neuen Gesamt-

ausgabe ist die Quellensituation dieser Symphonie insgesamt eindeutig und übersichtlich. Im Unterschied zu vergleichbaren Werken Dvořáks sind die zu treffenden editorischen Entscheidungen weder besonders kompliziert noch schwerwiegend. Das Autograph gibt Dvořáks Intention im Notenbild eindeutig wieder, und auch die redaktionellen Eingriffe und Bearbeitungen des von Robert Keller, dem Korrektor des Simrock-Verlags, sind transparent. Die Gesamtten- denz der Kellerschen Eingriffe ist erkennbar, sie lassen sich gut mit weiteren Werken Dvořáks und anderer Komponisten vergleichen, die im Laufe der Jahre durch seine Hände gingen. Das einzige, nicht besonders überraschende oder ungewöhnliche Problem bleibt die Tatsache, dass der eigentliche Erstdruck weitere abweichende Lesarten repräsentiert, die zwar in den Hauptzügen Kellers Korrektur respektieren, sich jedoch in einer Reihe von Details unterscheiden. Die Antwort auf die Frage, wie es zu diesem Endergebnis kam und vor allem inwieweit es als autorisiert gelten kann, bleibt insofern offen, als im Quellenverzeichnis ein wichtiges Verbindungsglied fehlt – die von Dvořák kontrollierten und genehmigten Korrekturabzüge. Quellen dieser Art, die sich im 19. Jahrhundert eher zufällig und ausnahmsweise erhalten haben, sind im Falle von Dvořák für keine Druckausgabe belegt – die Herausgeber der neuen Gesamtausgabe werden sich mit dieser Tatsache abfinden müssen.

Jarmila Gabrielová

(Übersetzung: Ivan Dramlitsch)

© by Bärenreiter